

РЕЦЕНЗИЯ

от

от доц. д-р **Албена Александрова Овчарова,**

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието

докторска програма Управление на образованието

Автор: Марияна Валентинова Бизова - Георгиева

Тема: „Компетентности на училищния директор“

Научен ръководител: проф. д-р Пламен Радев Иванов, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-1073 от 09.03.2018 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: **„Компетентности на училищния директор“** за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ от Марияна Валентинова Бизова – Георгиева – редовен докторант към катедра „Педагогика и управление на образованието“ в Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от докторантката комплект от документи и материали на хартиен и електронен носител е пълен и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ. Той включва всички необходими документи по Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет. По процедурата няма нарушения и са спазени необходимите етапи за работа и обсъждане в първичното звено. Приложени са пет публикации по темата на дисертацията.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторант Марияна Бизова- Георгиева е завършила средното си образование във Френска езикова гимназия „А. дьо Сент Екзюпер“ – Пловдив.

Има професионална квалификация педагог от завършена ОКС „Бакалавър“ в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ и професионални квалификации психолог и икономист от обученията си в магистърски програми съответно: в “Приложна социална психология /2001-2003 г./ в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ и в „Икономика и управление

на труда със специализация „Управление на човешките ресурси“/2004-2007 г./ в Университет за национално и световно стопанство, град София.

От 2014 до 2017 г. е редовен докторант в катедра „Педагогика и управление на образованието“, докторска програма: „Управление на образованието“ в Педагогически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Работила е като педагогически съветник и пом.-директор по УД в СОУ „Константин Величков“ – Пловдив; педагогически съветник в Национална търговска гимназия - Пловдив ; като секретар, а след това и като Председател, и член на Управителния съвет на Кооперация „Ученическа кооперация Съгласие-2004“ към Национална търговска гимназия – Пловдив. От 2017 г. до сега е административен секретар в Департамент за квалификация и професионално развитие на педагогическите специалисти при ПУ „Паисий Хилендарски“.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на представената дисертация е с много високо ниво на актуалност, с подчертана теоретична и практическа значимост, тъй като управленското поведение и ролята на училищния директор са доказано един от основните фактори, които влияят на ефективността на училището като организация и на нивото на постиженията на учениците в съответното училище, а липсват достатъчно теоретични педагогически изследвания по тази тема в национален план. В практически план актуалността и значимостта на дисертацията се изразяват във висока степен в емпиричното изследване и най – вече в разработения длъжностен компетентностен модел и в създадените за неговата реализация инструменти. Обосновано е схващането, че за разработването на длъжностен компетентностен модел на българския училищен директор, най – подходящо е използването на балансирания холистичен подход в компетентностното моделиране. Дисертацията съдържа широк спектър от теоретични и емпирични данни и анализи, отнесени пряко към очертаните аспекти на проблема. Изследователската цел е ясно дефинирана, задачите са конкретни и целесъобразни, логично реализирани в своята последователност в съответните глави на дисертационния труд.

4. Познаване на проблема

В дисертационното изследване е налична много добра ориентация на докторанта в теоретичните постановки и практическите постижения по изследвания проблем. Анализът им е представен цялостно, многоаспектно, логично и задълбочено. Формулираните хипотези детерминират изследователския фокус, а на базата на анализа на редица теории и схващания е създаден и апробиран подходящ инструмент за оценка на компетентностите на училищния директор. Така на практика се обхващат и изследват разностранно възможните аспекти на проблема и се разкриват научните постижения на труда.

5. Методика на изследването

Избраната от докторанта методика на изследване е констатираща и евристично-моделираща и е адекватна на формулираната изследователска цел. Тя осигурява достатъчно разнообразен изследователски инструментариум, в резултат на което са изпълнени поставените задачи, представени подходящо като такива, свързани с проблематиката на ди-

сертационното изследване и такива, отнесени към организацията и реализацията на дисертационното изследване.

Получените данни осигуряват относително цялостна теоретико-емпирична картина относно компетентностите на училищния директор и мнението за тях както на специалисти в образованието, така и на потребители на услугата - родители на ученици.

Използваните методи - теоретичен обзор, анализ, синтез, подбор и проучване на нормативни документи, сравнителен анализ, систематизиране и обобщения, скалиране, математико - статистически методи за обработка и анализ и др., дават възможност за очертаване както на теоретичната основа на проблема, така и за разностранна емпирична обосновка по него. Всичко това е предпоставка за формулирането на редица изводи и препоръки с висока степен на приложимост.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран логично и е в обем от 240 страници. Основният текст е 228 страници. Към дисертацията има и 7 допълващи приложения, които са с общ обем от 144 страници. Използваната литература съдържа 157 източника, в по – големия си обем на латиница.

Структурата на дисертационният труд включва увод, три глави, обобщения и изводи, заключение, списък с използвана литература, както и отделно книжно тяло с приложения.

В увода са представени основателни доводи за избора и актуалността на темата. Ясно е дефинирано, че „българския училищен директор е необходимо да бъде компетентен ръководител, който е ефективен организационен мениджър, но същевременно притежава и демонстрира силни лидерски качества и администраторски умения, а повереното му училище бележи прогрес по отношение на ефективността си“. Коректно са определени обект, предмет, цел и задачи на дисертационното изследване и са формулирани шест изследователски хипотези.

Теоретичният анализ е представен в първа и втора глава: „Теоретични и практико-приложни основи на компетентностното моделиране“ и „Професионално поведение и компетентност на училищния директор“. В първа глава логиката на изложение е от дефиниции на компетентност към описание на видове компетентностни модели, основни перспективи, от които се разглежда компетентността, и описание на подходи и успешни практики в компетентностното моделиране. Във втора глава се разглежда проблемът за ефективността на училището и тази на училищния директор, както и подходите към измерването на ефективността. В т. 2.2.2. са анализирани международни изследвания на ефективното професионално поведение на училищния директор и са очертани 21 поведенчески постановки и съответстващи им компетентности, определящи образа на ефективния училищен директор. Именно те определят концептуалната рамка на конструирания и представен в глава трета теоретичен длъжностен компетентностен модел на училищния директор.

След всяка от двете глави са формулирани по – важни изводи, което улеснява ориентацията на четящия дисертацията в теоретичните предпочитания на докторанта.

Резултатите и анализът на емпиричното изследване са представени в трета глава. Извадката включва подходящо подбран контингент – три групи от изследвани лица, чието мнение би допринесло за конструирането на длъжностен компетентностен модел на училищния директор, приложим в условията на българската образователна система, а именно: родители на деца в училищна възраст (127 изследвани лица); действащи педагогически специалисти, заети в сферата на българската образователна система (120 изследвани лица) и действащи български училищни директори (74 изследвани лица).

Логиката на изследването е описана в т. Етапи на дисертационното изследване и преминава през конструирането на Теоретичен Длъжностен Компетентностен Модел на Училищния Директор (ТДКМ на УД), през сравнителен анализ между ТДКМ на УД и Професионалния профил, разписан в Приложение № 3 на Наредба 12 на МОН. Последващо са анализирани мненията на трите групи изследвани лица и са представени аргументи за приложимостта на конструирания ТДКМ на УД в условията на българската образователна система. Елементите на модела включват: клъстер; компетентност; кратка дефиниция; поведенческа постановка; основна цел и очакван резултат. От направения сравнителен анализ е видно, че компетентностите, включени в теоретичния компетентностен модел на докторанта покриват като обхват тези, включени в професионалния профил на директорите от нормативно регламентирана национална рамка, като ги допълват и детайлизират. Представеният анализ на емпирични данни от проведените проучвания с изследваните лица допълва цялостната картина на проучването и е база за формулирането на изводи и препоръки, както и за доказване на издигнатите хипотези. Докторантът Марияна Бизова посочва, че едно по - мащабно изследване, с включеност на още специалисти и повече изследвани лица, би повишило степента на валидност на конструирания длъжностен компетентностен модел. В заключението са описани областите, в които би могъл да намери приложение изследвания компетентностен модел и приносите на дисертационния труд.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите са коректно изведени на базата на реална самооценка на постиженията в дисертацията от страна на докторанта. Представени са в две групи: практико-приложни и теоретико-аналитични приноси. Те имат практическа значимост и очертават перспектива за използването на конструираният теоретичен длъжностен компетентностен модел в условията на българската образователна система.

Обобщено параметрите им включват:

- Направен е обстоен анализ на актуалните теоретични и практико-приложни основи на компетентностното моделиране в контекста на международната научнообоснована теория и практика.
- Осъществен е компетентен и задълбочен анализ относно актуалните подходи, касаещи оценката на ефективността на училищния директор и училищната организация. Изведени са по - важните характеристики на ефективното професионално поведение на училищния директор.

- На базата на теоретичния анализ е конструиран теоретичен длъжностен компетентностен модел на училищния директор, съдържащ 21 компетентности.
- Разработен е и емпирично е приложен инструментариум за проучване на нагласите на българските родители и българските педагогически специалисти по отношение на ефективното професионално поведение и компетентност на българския училищен директор, както и за проучване на експертното мнение на българските училищни директори по отношение на важността на включените в апробирания модел компетентности.
- Емпирично е установено съответствието между конструирания теоретичен длъжностен компетентностен модел и действащата нормативна уредба, регламентираща компетентностите на българския училищен директор.
- Емпирично е установена приложимостта на конструирания теоретичен длъжностен компетентностен модел в условията на българската образователна система.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертацията са 5 на брой и са самостоятелни. Всички публикации кореспондират изцяло със заявената в дисертационния труд проблематика.

9. Лично участие на докторанта(ката)

Дисертацията е лично дело на докторанта и е резултат от последователни и целенасочени усилия и научен труд.

10. Автореферат

Авторефератът съответства на дисертационния текст и отразява в по – голямата си част основните резултати от изследването.

11. Лични впечатления

Познавам Марияна Бизова като изключително коректен, отзивчив и трудолюбив човек, проявяващ постоянство и настойчивост за постигане на професионалните си цели. Представеното от нея в дисертацията и само потвърждава впечатленията ми за компетентно и сериозно отношение към изследователския труд.

12. Въпроси

Може ли разработеният длъжностен компетентностен модел да бъде използван за изготвяне на атестационни карти за директори в българските училища?

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръката ми е теоретичният длъжностен компетентностен модел да се оформи като самостоятелно книжно тяло и да получи по – широко разпространение сред интересувашите се от проблематиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на докторант Марияна Бизова съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Дисертационният труд показва, че докторантката притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по определената научна специалност, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Марияна Бизова – Георгиева в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието.

08. 05. 2018 г.

Рецензент:

/доц. д-р Албена Александрова/